

YUNANİSTAN’DA MÜZECİLİK ÇALIŞMALARI VE MÜZE EĞİTİMİ*

Nurşah SAK

Öğr. Gör., Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller, nursahsak@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0925-2311

Ceren GÜNERÖZ

Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzecilik Bölümü, ckaradeniz@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5773-8557

Sak, Nurşah ve Ceren Güneröz.: “Yunanistan’da Müzecilik Çalışmaları ve Müze Eğitimi”. idil, 106 (2023 Haziran): s. 750–762. doi: 10.7816/idil-12-106-07

ÖZ

Müzeler, ait olduğu ülkenin tarihi ve toplumsal gelişmeleriyle birlikte değerlendirilen kurumlardır. Müzeler toplumun kültürel mirasını saklayıp sergilemekle kalmamakta, aynı zamanda toplumun mirasıyla iç içe geçmiş yaşam öyküsüne de tanıklık etmektedir. Müzelerin toplumsal önemi ve işlevlerinin en belirgin olduğu alan ise eğitimidir. ICOM’un 2022’deki müze tanımını da başta eğitim olmak üzere toplumsal işlevleri öne çıkaran kavramlara vurgu yapmaktadır. Müzeler, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, toplumun hizmetinde, kâr amacı gütmeyen kurumlardır. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği destekler. Müzeler eğitim, eğlence ve iletişim için deneyimler sunarak, etik, profesyonel ve katılımcı bir yaklaşımla çalışır. Müzenin eğitim amaçlı her etkinliği de tanıklık rolüyle daha kapsayıcı ve demokratik olabilmektedir. Bu çalışmada müzecilik ve müze eğitimi kavramları doğrultusunda Yunanistan örneği incelenmiştir. Yunan müzeciliğinin ülkenin kuruluşuyla eş zamanlı gelişimi tarihi bağlamda ele alınmış, ülkede müze eğitimi uygulamalarının geçmişteki ve günümüzdeki biçimi yorumlanmıştır. Buna göre Yunanistan’da bugünkü müze-toplum ilişkisi eğitsel anlamda, son yıllardaki göç ve pandemi gibi büyük toplumsal değişiklikler haricinde, ağırlıklı olarak ulusal bir bakış açısına sahiptir; bu haliyle de kapsayıcılığı ve çok kültürlülüğü tartışmaya ve gelişmeye açıktır. Dolayısıyla Yunanistan’da müzecilik ve müze eğitimi uygulamalarında sürekli gelişimin sağlanması, akademik kurumlara müzelerin yakın çalışmasıyla gerçekleştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Müzecilik, müze eğitimi, Yunanistan, kapsayıcılık

Makale Bilgisi:

Geliş: 3 Nisan 2023

Düzeltilme: 17 Mayıs 2023

Kabul: 2 Haziran 2023

© 2023 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

* Bu çalışma Doç. Dr. Ceren Güneröz danışmanlığında Nurşah Sak tarafından hazırlanan “Yunanistan’daki Yükseköğretim Programlarında Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerinin Değerlendirilmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tezi’nden yola çıkarak hazırlanmıştır.

Giriş

Kültürel mirasın korunmasının, toplumsal belleğin ve dönüşümün aynası gibi birçok niteliğe sahip müzelerin zaman içinde değişmesi, gelişmesi ve çağdaşlaşması, onlara günümüz toplum hayatında vazgeçilmez bir konum kazandırmıştır. Bu konum içerisinde bir kurum ve bir kavram olarak müzenin tanımı uzun yıllardır süregelen tartışmalara konu olmuştur. Müzenin sanatsal, kültürel, demokratik, teknolojik, sosyal ve toplumsal tanımlarının yapılageldiği son yıllarda (Karadeniz, 2018), müze kavramının doğrudan ilişkilendirildiği en önemli işlevlerden biri eğitimidir. 19. yüzyılın sonlarına kadar, Hooper Greenhill’e (2017) göre, müzelerin temel işlevlerinden biri toplumun her kesiminden insana eğitim yoluyla bir vatandaşlık bilinci, aidiyet ve uygarlık ortamı sağlamaktır. Bu noktada müzelerin farklı kesimlerden ve yaş gruplarından bireyleri kapsayıcı, hayat boyu öğrenmeyi odağına alan bir yaklaşıma uzun zamandır sahip olduğu görülmektedir. Benzer bir şekilde, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında, İsveç, Hollanda, Kanada ve İngiltere gibi ülkelerde müzelerin eğitimsel işlevlerinin öne çıktığı izlenir (Balos & Karadeniz, 2019). Bu çalışmanın odağında bulunan Yunanistan örneğinde, müzede eğitim çalışmalarının eğitim programlarına planlı ve düzenli olarak dâhil edilmesinin resmi olarak 1970’li yıllarda başladığı; ülkenin ilk özel müzesi olan Benaki Müzesi’nin 1978 yılında ülkenin ilk müze eğitim birimini kurduğu görülür (Tavernarakis, 2017). Zamanla ve toplumsal olayların etkisiyle küresel düzeyde değişen eğitim programları ve pedagojik yaklaşımlar, müzeleri hem içerdiği koleksiyonlar hem de oluşturduğu ortamlarla birlikte geliştirmiş ve müzede öğrenme kavramını gündeme taşımıştır. Müzelerin yaşam boyu eğitimdeki rolü ve tercih edilirliliği artmaktadır. Bunun nedeni, müze eğitiminin birey ve grupların ihtiyacına, eğitime ulaşılan ortama, sosyal ve toplumsal açıdan farklı yöntemleri zorunlu kılan (örneğin pandemi gibi) hallere göre şekillendirilebilmesidir (Maderbacher, 2020). Bu çalışmada, Yunanistan’da müzecilik ve müze eğitiminin gelişimi tarihsel bir dizgide ele alınmıştır. Bu içeriğin oluşturulabilmesi için öncelikle Yunanistan’da müzecilik ve müze eğitiminin tarihi, gelişimi ve kavramsal çerçevesi birincil ve ikincil kaynaklar yardımıyla değerlendirilmiştir.

Yunanistan’da Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi

Yunanistan’da müzeciliğin başlangıcı, Yunanistan’ın siyasi tarihiyle eşzamanlıdır. Yunan müzeciliğine dair çağdaş araştırmaların birçoğu, tarihçi Dimitris Tziouvas’ın Yunan tarih algısını “sembolik/arkeolojik, organik/romantik, estetik/modernist ve eleştirel/post-modern” olarak dört döneme ayırdığı model üzerine şekillenmiştir (Tziouvas, 2008; Gazi, 2011; Trouli, 2020). Yunan müzecilik tarihini beş farklı döneme ayırmak olanaklıdır. Buna göre, 1829 – 1914 yılları arası “öncü ve yapılandırmacı arkeoloji yüzyılı” dönemi, 1914 – 1940 yılları arası “istikrarlı geçerlilik” dönemi, 1940 – 1970 arası “savaş sonrası yeniden doğuş” dönemi, 1970 – 2000 “müzelerin gelişimi” dönemi ve 2000 sonrası “canlanma ve kalkınma dönemi” olarak ele alınmaktadır (Mouliou, 2008; Gazi, 2017; Trouli, 2020). 19. yüzyılda Yunan Aydınlanma Çağı olarak bilinen dönem, Yunan halkının Antik Yunan kültürüyle bağlantılarını keşfetme dönemidir (Çokona, 2014). 17. yüzyıldan itibaren kimi Osmanlı yönetim kademelerinde tercümanlık ve bürokratik gibi önemli görevler alan, kimi de ticaretle zenginlik elde eden Fenerli Rum aileler Osmanlı İmparatorluğu içinde yerlerini sağlamışlardır. Avrupa’ya eğitim için giden çocukları, Avrupa’da Antik Yunan dönemine gösterilen ilgi ve saygıyı fark ettiklerinde milli varlıklarını Antik Yunan medeniyetinden miras aldıkları görüşünü benimsemişlerdir (Clogg, 1997). Bu dönemde yetişen aydınların oluşturdukları basılı yayınlar, 1789 Fransız İhtilalinin etkisiyle şekillenmiş, Yunanistan’ın bağımsızlığını elde etmek için ihtiyaç duyduğu düşünsel altyapıyı da hazırlamıştır. Bu dönemin güçlendirdiği milliyetçi fikirlerle 1821’de Mora Yarımadasında başlayan ayaklanmalarla Yunanistan, birkaç yıl içinde Osmanlı İmparatorluğundan ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir (Svoronos, 1988). Yunan Aydınlanma Çağı ile başlayan dönemde arkeolojik eserlere olan ilgi hızla artmış, bu eserler yeni kurulan devlet için kutsal bir anlam kazanmıştır (Gazi, 1993). Bunun en önemli kanıtı, dönemin önde gelen aydını Adamantios Korais’in 1807’de yayınlanan bir yazısında İstanbul’da ya da Sakız Adasında bir Yunan Müzesi’nin kurulması ve antik eserlerin burada sergilenmesi önerisidir. “Yunan Müzesi” adını taşıyan bu yazıda Korais’in yaptığı müze önerisinin, bu eserleri sergilemenin, muhafaza etmenin, açıklamanın ülke ve yurttaşları için önemine dair ayrıntıları da içerdiği görülmektedir (Korais, 1807’den akt., Georgakarakou & Koutsogiannis, 2019). Bu yazı, daha sonra yeni devlette ve halkta güçlü bir aidiyet yaratmak, halkın eğitim ve kültür seviyesini yükseltmek ve Yunan kültürünün temellerine geri dönmek adına 1813’te Sanatsever (Müz Dostları) Cemiyeti [Φιλόμουσος Εταιρεία]’ne alt yapı oluşturacaktır (Gazi, 1993). Yunanistan’da yeni bir milli kimlik inşası çabalarının ilki sayılabilecek bu cemiyetin ikinci şubesinin bir yıl sonra Viyana’da, Yunanistan’ın ilk devlet başkanı olacak Ioannis Kapodistrias tarafından kurulmuştur ve devletin ilk müzesinin açılmak üzere olduğunun işaretidir.

Öncü ve Yapılandırmacı Arkeoloji Dönemi (1829 – 1914)

1825’te Osmanlı İmparatorluğuna karşı ayaklanmalar ve yeni devletin kurulma çabaları sürerken içişleri bakanı olan Papaflessas, çevrede bulunan antik eserlerin okullarda korunması ve toplanması emrini vermiştir. 1827’de ise antik eserlerin ülke dışına çıkarılması meclis kararıyla yasaklanmıştır. Ülkede eserlerin saklanabileceği ilk müze ise, 1829’da başkent olan Egina adasında kurulmuştur. Ülkenin bu ilk arkeoloji müzesi, halk için oluşturulmasına rağmen bir koleksiyon bütünü, hatta antik eserler deposu niteliğindedir (Tsarouha, 2015). Andromache Gazi, ülkenin milli arkeolojik birikimini göstermesi açısından ve arkeolojik mirasın derlenip korunması adına 1874’e dek süren bu dönemi “öncü dönem” olarak tanımlamakta, ülke müzeciliğinin ilk adımı olarak değerlendirmektedir (1993). Arkeolojik eserlerin yurtdışına çıkarılmasının yasaklanmasına dair karar 1834’te yasalaşmıştır. İtalya’daki dini yönetimin arkeolojik eserlerle ilgili aldığı kararın örnek alınmasıyla genişletilip düzenlenen kanun, arkeolojik eserlerin korunmasına yönelik yapılan ilk modern düzenlemedir (Voudouri, 2008). 1834’te Atina’nın Thiseio bölgesindeki Hephaistos Tapınağının bulunduğu yere bir Merkez Arkeoloji Müzesi kurulması için yasa çıkarılmıştır. Bu müze aynı yıl devletin kalıcı başkenti olarak belirlenen Atina çevresindeki eserlerin korunması ve saklanması adına kullanılan bir alan olarak düşünülmüştür (Gazi, 1999). Yine 1834 yılında Atina’da üniversite binasında küçük bir sergi olarak başlayan Nüvizmatik Müzesi bugün Atina’nın en bilinen müzelerindedir (Atina Nüvizmatik Müzesi, 2022). Arkeolojik çalışmalara verilen önemin ardındaki nedenlerden biri de, Avusturyalı tarihçi Fallmerayer’in “modern Yunan halkı ile Antik Yunan halkı arasında biyolojik bir bağın olmadığını” savunduğu yayınıdır. Bu görüşe göre, modern Yunan halkı M.S. 6. yüzyıldan itibaren Arnavut, Slav ve diğer Balkan halklarıyla kaynaşarak Yunan kimliğini çok zaman önce kaybetmiştir (Kokkou, 1977). Yeni kurulan devletin ardındaki milli kimlik inşası çabalarının bu görüşten etkilenmemesi ve milli bilincin gelişmesinin sekteye uğramaması adına aydınlar, milletin kültürel miras bağı sayesinde Antik Yunan medeniyetiyle organik bir bağının bulunduğunu kanıtlamaya çalışmıştır (Gazi, 2011). 20. yüzyılın başlarına kadar, ülkede arkeoloji, tarih ve halkbilim çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Bu amaçla Atina Arkeoloji Cemiyeti, yapılan tarihi ve arkeolojik çalışmaları bilimsel yayınlarla aktardıkları “Arkeoloji Gazetesi”nin ilk sayısını 1837’de yayınlamaya başlamıştır (Kokkou, 1977). 1863’te Akropolis’te yapılan kazılar sonucu elde edilen buluntular için bir müze yapılmasına ilişkin yasa çıkarılmıştır. 1874’te henüz bölgesel kalan Atina Merkez Arkeoloji Müzesinin ulusallaşması, bütçelenmesi, inşaatı ve planlamasıyla ilk kez sistematik bir nitelik kazanarak “Milli Arkeoloji Müzesi”ne dönüştürülmesi 1866’da gerçekleşmişti (Kokkou, 1977). 1870’te sadece Atina’da değil, taşra birimlerine de müzelerin açılmasına dair önerilerle birlikte 1876’da Sparta’da, 1886’da ise Olympia’da arkeoloji müzeleri açılmıştır (Tsarouha, 2015). Bu eylemler, Antik Yunan, Bizans ve günümüz Yunan halkının tarihinin bütünleşik ve devamlı olduğuna dair bir “Helenizm” savının, “milli mirasın” korunmasını ve halkla buluşturulmasını amaçlamaktadır. Bunun için de erken dönem Hristiyan arkeolojisine ve Bizans tarihine ışık tutacak eserlerin müzelerde yer alması önemlidir (Gazi, 2011). Thomas Gallant’a göre, yeni kurulan devletin ilk dönemlerinde Yunan halkı, o döneme dek Avrupalı bakış açısıyla çizilmiş ve kökenlerini Avrupalı gezgin ve aydın kesimin Antik Yunan dönemindeki gibi üst sınıfa ait olarak düşündüğü bir Yunan toplumu imgesinden çok farklı, daha yerel, daha muhafazakâr bir konumdadır (2001). İlk taşra müzelerinin açılışından 20. yüzyılın başlarına kadar tasarlanan 40 arkeolojik koleksiyon, müzelerin görevinin sadece birer antik eser deposu olmaktan çok daha öteye geçtiğinin işaretidir. Arkeolojik eserleri koruyan yasaların yürürlüğe girmesindeki en büyük etken taşrada bulunan eserlerin izinsiz olarak Avrupa’ya götürülmesi ve orada büyük bedellerle alıcı bulmasıdır. Yerel ve ulusal basında da yer bulan örnekler, devletin bu konuda giderek yoğunlaşan yaptırımlar içeren yasalar oluşturması konusunda etkili olmuştur. Yasalarla tarihi eser kaçakçılığının önüne geçilmesi kâğıt üzerinde kalmamış, Atina Arkeoloji Cemiyetine bağlı az sayıda bilim insanı taşrada bu müzeleri kurmakla ve eserleri kayıt altına almakla görevlendirilmiştir. Ülkede arkeolog sayısını ve niteliğini arttırmak için öğrencileri Avrupa’da arkeoloji eğitimine göndermek amacıyla 1864’ten itibaren bir burs fonu oluşturulmuştur (Kokkou, 1977). 19. yüzyılın sonlarında, Avrupa’da birçok ülkenin Batılı olma kimliğini de ulus kimliği kadar önemsedığı görülmektedir. Bu nedenle Yunanistan’daki arkeolojik alanları Batı dünyasının tarihi kökenleriyle ilişkilendiren İngiltere, Fransa, Almanya, İsveç gibi ülkeler, 1894’ten itibaren Yunan hükümetinin de akademik amaçlar çerçevesinde verdiği izinle Atina’da yabancı arkeoloji enstitüleri kurmuşlardır (Berg, 2016). Bu kurumların Yunanistan’daki arkeolojik çalışmalara ve müzeciliğin gelişmesine birçok yönden katkısı olmuştur. Bu ekolün en önemli yararı, Kokkou’ya göre (1977), antik kentlerin gün yüzüne çıkarılması ile antik döneme dair alan yazımına hem Yunanca hem de diğer dillerde yeni eserler kazandırılmış olmasıdır. Bu enstitülerin varlığı uzun soluklu olmuştur, önemli bir çoğunluğu günümüzde de çalışmalarını sürdürmekte, çalışan uzmanlar ise Avrupa ülkelerindeki üniversitelerde arkeoloji bölümlerinde görev almaktadır (Berg, 2016).

Yunan müzeciliği için 20. yüzyılın başı bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir, çünkü müze kavramı arkeolojik mirasla bir tutularak gelişip 1900'lere gelindiğinde ilk kez resmi olarak bir sanat müzesi kurulmuştur (Kokkou, 1977). 1844'te sanatçı Lysandros Kaftantzoglou tarafından Atina'da teknik üniversitenin sanat okulunda ilk kez bir öğrenci sergisi açılmıştır. Sanatçı ülkenin genç sanatçılarının kendilerini göstermeleri için yarışmalar da düzenlemiştir. 1851'den itibaren ülkede üretilen sanat eserleri uluslararası fuarlarda boy göstermeye başlamıştır. 1897'de bakan Ataksias tarafından bir Güzel Sanatlar Müzesi kurulmasına dair çağrı, kral tarafından kabul edilip resmileştirilse de 1900'de çıkarılan daha geniş kapsamlı bir yasayla ihtiyaç duyulan sanat müzesi Milli Galeri (η Εθνική Πινακοθήκη) adıyla kurulmuştur. Koleksiyonda, ülkenin bağımsızlığını ilan ettiği yıllardan itibaren sahip olduğu resim ve heykel türündeki çeşitli eserlerle, Bizans, Orta çağ gibi dönemlere ait eserler; suluboya, karakalem, metal gravürler ve ahşap oyma gibi farklı teknik ve türlerde resim ve heykeller yer almaktadır (Giannoudaki, 2009). Milli Galeri'nin kurulmasıyla ülkenin sanat birikiminin temsil edilebileceği bir müze ortamı da resmi olarak oluşturulmuştur, böylece müzelerin “yalnızca arkeolojik nitelik taşıma” amacının genişleyip milli folklor ve güzel sanatlar alanlarını da kapsayacağı yeni bir dönem başlamıştır.

İstikrarlı Geçerlilik Dönemi (1914 – 1940)

Yunan müzeciliğinin gelişiminde toplumun milli kimliğini oluşturan en önemli unsurlardan Ortodoks Hıristiyanlık inancının da önemli bir yeri vardır (Demirci, 2007). Devletin politik uygulamalarında da etkisi büyük olan Ortodoksluğa ait Bizans temelli tarihi mirasının korunması ve yeni nesillere aktarılması ihtiyacı, merkezi bir Bizans ve Hıristiyanlık Müzesi kurulması fikrinin hayata geçirilmesini sağlamıştır. İlk olarak 1913'te Bizans İmparatorluğunun ikinci başkenti olan Selanik'te kurulması planlanan Merkezi Bizans Müzesi, daha sonra 1914'te çıkan yasayla Atina'da kurulmuştur (Tsilipakou, 2016). 1884'ten bu yana toplanıp çeşitli koleksiyonlarda biriktirilen Bizans arkeolojisine ve Hıristiyanlık geleneğine ait eserler müzenin ilk koleksiyonunu oluştururken, 1922'de Anadolu'dan Yunanistan'a gayri resmî ve mübadele gibi resmi göçlerle gelen insanların getirdiği kültürel miras ögesi sayılabilecek nesnelere bu müzenin koleksiyonu da genişlemiştir (Kokkou, 1977). Yunanistan'da “ulusal kimlik inşası” görüşünü destekleyen önemli örneklerden biri olan Yunan Halk Sanatları Müzesi 1918'de kurulmuştur. Bizans İmparatorluğu'nun sonu olarak görülen 1453'ten Yunan devletinin kurulduğu 1830'a kadar halk sanatlarına ait somut kültürel miras örneklerine olan ilginin özellikle 19. yüzyılın sonlarına doğru artış göstermesiyle “folklor (laografia)” kültürel tarih çalışmalarının yeni bir alanı olarak başlamıştır. Halkbilim çalışmalarının doğuşunun esas amacı da, Yunan halkının atalarıyla olan kültürel ve ulusal bağlarını ortaya çıkarmaktır (Gazi, 2011). Yasaya göre, müzenin odağında Yunanistan'da ve Yunan halkının yaşadığı yerlerde bulunan işleme, kıyafet, ev mobilyası, taşıt, araç gereç ve silah gibi el yapımı eserler bulunmaktadır (FEK A' 101- 1407, 1918). Milli Tarih Müzesi de 1926'da resmi gazetede yayımlanan yasayla kurulmuş olsa da 1960'larda ziyaretçi kabulüne başlamıştır. Gazi (2011)'ye göre bir tür “kahramanlık anıtı” sayılabilecek müze, resmi internet sitesinde de belirtildiği üzere, bulunduğu eski meclis binası içinde yalnızca kısıtlı bir zaman dilimi içinde ziyaretçi kabul etmekte ve çoğunlukla okul grupları tarafından eğitimsel amaçlarla ziyaret edilmektedir (Yunan Ulusal Tarih Müzesi, 2022).

1930, Yunan müzeciliğinde ilk özel müzenin kurulduğu yıl olarak bir dönüm noktasıdır. Yunanistan'ın ilk özel müzesi Benaki, Yunan İstatistik Kurumu verilerine göre (2021) Atina'nın en çok ziyaret edilen 4. müzesidir (ELSTAT, 2021). 20. yüzyıldan itibaren Yunanistan'ın tarihine tanıklık etmiş olan bu müze, Atina'nın ana caddelerinden biri olan Vasilissis Sofias Bulvarı üzerinde bulunan, kurucusu Antonis Benakis'in aile evi olan konakta hizmet vermeye başlamıştır. Bugün, merkezi bu yapıda olmak üzere 10 farklı binada araştırma merkezleri ve uydu müzeleri bulunan Benaki Müzesi, sınırları doğduğu şehri de aşarak ülke çapında Yunan kültürel mirası ve modern sanatına dair binlerce parçayı sergileyen bir müze ailesi haline gelmiştir (Benaki Müzesi, 2019). İngiltere'de eğitim görmüş ve Balkan Savaşlarına katılmış olan Antonis Benakis, çocukluğundan yetişkinliğine giderek artan ilgi alanlarıyla ilgili topladığı etnografik nesnelere 1930'da baba evi olan binada toplayıp sergileme kararı almıştır. Müze, 22 Nisan 1931'de ziyaretçi kabul etmeye başlamıştır. 70'li yıllarda ülkenin müzecilik tarihi açısından başta müze eğitimi alanında önemli adımlar atan müze, farklı içerikte koleksiyonları bünyesinde toplamasıyla müzecilik anlayışını çağdaş seviyeye getirerek, ülkeye müzecilik uygulamalarındaki yenilikleri ilk getiren kurumdur.

İşgal ve Savaş Sonrası Yeniden Doğuş (1940 – 1970)

Toplumsal ve politik olayların, bir ülkedeki müzecilik uygulamalarını etkilediği açıktır. İkinci Dünya Savaşı, Yunanistan’da müzelerin gelişmekte olduğu bir döneme tesadüf etmesi nedeniyle hem tarihi eserlerin korunmasını hem de müzecilik çalışmalarını sekteye uğratmıştır. Savaş sırasında Almanya’nın işgal ettiği Yunanistan’da işgalin ilk günlerinde uzmanlar tarafından bazı önlemlerin yürürlüğe konduğu bilinmektedir. Almanya’nın Yunanistan’da arkeolojik çalışmalar yürüttüğü enstitülerin ise, taraflı davrandığı ve bazı eserlerin ele geçirilmesi konusunda yardım ettiği kaydedilmiştir. Kaçırılan eserlerin bir kısmı savaşın sonunda bir şekilde ülkeye geri dönse de bazıları yıllar sonra ancak geri alınabilmiştir ya da hiç alınamamıştır (Houlia-Kapeloni, 2018). İşgal sırasında arkeolojik eserlerin bir kısmı sığınaklara taşınmış ancak bazı antik kentlerin ve açık hava müzelerinin zarar görmesi engellenememiştir (Kokkou, 1977). Savaşın ardından İç Savaş sonrasında müzeler ancak 1950’lerden sonra bir toparlanma sürecine girmiş, yeni müzeler açılmıştır (Gazi, 2011). 1960’larda görülen kültürel ve sanatsal yükseliş 1970’lerin başında gerçekleşen askeri darbeye kesintiye uğrasa da 70’lerin ikinci yarısından itibaren demokratik yönetim biçimini benimseyen ülke, küreselleşen dünyada kendi kültürel önemini vurgulayacak uluslararası etkinliklerle adını duyurmaya başlamıştır (Gallant, 2001).

Müzelerin Gelişimi Dönemi (1970 – 2000)

1960’lardan itibaren hem Atina’da hem taşrada Doğa Tarihi Müzeleri açılmış, müzelerin eğitsel gücü keşfedilerek eğitim programları 1978’den itibaren yerel ve ulusal düzeylerde Benaki Müzesi öncülüğünde uygulanmaya başlanmıştır (Benaki Müzesi, 2019). Üniversite müzeleri, 1837’den itibaren ülkenin ilk üniversitesiyle birlikte var olup gelişmesine rağmen 1970’lerden sonra kurumsal müze kimliği kazanmıştır (Trouli, 2006). 1981’de Yunanistan’ın Avrupa Birliğine kabul edilmesiyle ve dönemin Kültür Bakanı Melina Mercouri’nin girişimleriyle, kültür temalı ve eğitsel amaçlı birçok sergi ve eğitim programı düzenlenmiştir. ICOM’un Yunanistan kolunun 1983’te oluşturulmasıyla yeni müzelerin kurulması hız kazanmıştır (ICOM Greece, 2021).

Canlanma ve Kalkınma Dönemi (2000 ve sonrası)

2000 yılından itibaren 20 yıl, Yunanistan müzeciliğinin yeni türlerle karşılaştığı ve Avrupa Birliği fonlarından yararlandığı yıllardır. 2009 – 2012 yılları arası Avrupa’ya, özellikle de Yunanistan’ı mali açıdan zorlayan ekonomik kriz müzeciliği etkileyen en önemli örnektir. Bu dönemde 40’tan fazla arkeoloji müzesi kapanmış, müze çalışanları işini kaybetmiş, özel müzeler varlıklarını sürdürebilmek için bağış kampanyaları düzenlemiştir (Gazi, 2017). Zamanla bir canlanma ve dengelenme sürecine girseler de müzeler 2020’de küresel pandemi ile büyük bir kriz daha yaşamıştır. 2020’den itibaren ülkede bulunan 487 müzenin tamamı ziyarete kapanmıştır, açık kalabilenler ise dijital ortamlarda bulunabilmişlerdir (UNESCO, 2021). Yunanistan’daki müzeler hem sanal hem de gerçek ortamlarda var olmaya çalışmaktadır. Ülkedeki müzelerin küresel olaylarla yaşadığı zorluklar düşünüldüğünde, bu dönemi gelecek yıllarda yeniden adlandırmak daha anlamlı bir yaklaşım olacaktır.

Müzelerin birçoğu kamu kuruluşlarına ve üniversitelere bağlı olmakla birlikte, özel müzeler de yönetimleri belirli bir vakfa ya da topluluğa ait olsa bile kamusal olarak yasayla açılmaktadır. Devletin krallıkla yönetildiği dönemde de müzelerin statüsü tam bağımsız değildir. Ancak bugün tüm müzeler Yunan Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlıdır (Gazi, 2011). Ülkedeki müze ve ören yerlerinin ziyaretçi sayısı ve gelirleri gibi bilgiler, yıllık olarak Yunanistan İstatistik Kurumunun resmi internet sitesinde raporlanmakta ve çevrimiçi olarak kamuoyu ile Yunanca ve İngilizce olarak paylaşılmaktadır (ELSTAT, 2022). Özetle, Yunanistan’da müzeciliğin gelişimine bakıldığında, ülkenin siyasi tarihinde yaşanan gelişmelere yakın bir çizgide seyrettiği görülmektedir. Devletin kuruluş döneminde müzelerin kurulmasındaki temel amaçlar, ülkede bir ulusal kimlik inşa etmek, halkın etnik kökenleriyle bugünkü yaşayışı arasında doğrudan bir bağlantının varlığını ispatlamak, bireyleri eğitim ve kültür bilinci açısından birbirine eşit bir konuma getirmektir. Uluslararası alanda ise bu amaçların esası, ülkenin batı kültürü içerisinde kabul gören ve vatandaşları tarafından gurur duyulan varlığını çeşitli somut ve somut olmayan eserlerle kanıtlamak, ülkenin varlığını sosyokültürel bir zemine oturtmak, kolektif bir Batı kültürünün temellerinin Yunan kültürü olmadan var olamayacağını Batı dünyasına göstermektir. Ulusal miras anlayışı kültürel ve evrensel miras görüşüne doğru değişmişse de günümüzde ülkenin doğusunda müzelerin öncelikli olarak ele aldığı ulusal kimlik unsurlarının var oluş izlerine 2021’de kutlanan “Yunan Devriminin 200. Yılı” etkinliklerine yoğun katılım gösteren müzelerin bakış açısında rastlamak mümkündür (ICOM Greece, 2022).

Yunanistan’da Müze Eğitiminin Tarihçesi ve Gelişimi

Yunanistan’da müze eğitimi tarihi üç döneme ayrılmaktadır. Sırasıyla ülkenin kuruluş döneminden 1900 yılına kadar olan dönemin “ideolojik ve politik yaklaşım”, 1900 – 1978 arası “estetik yaklaşım”, 1978’den günümüze dek ise “eğitsel odaklanma” olarak adlandırıldığı (Trouli, 2020) bu sınıflandırmada temel alınan olaylar, ülkedeki müze eğitimi ve müzede öğrenme kavramlarının nasıl şekillendiğini oldukça ayrıntılı biçimde göstermektedir. Müze eğitiminin resmi olarak uygulanmaya başlanması 1970’lerden itibaren gerçekleşmeye başlamıştır (Sihani, 2017).

Müze Eğitime İdeolojik ve Politik Yaklaşım (1821-1900)

Yunanistan’da müzenin eğitsel işlevini ele alan ilk resmî belge 1885’te “Atina Müzelerinin Organizasyonu Hakkında Kararname” (“Περὶ διοργάνωσιμῶ τῶν ἐν Ἀθήναις Μουσείων”, ΦΕΚ 113/7-12-1885) olmuştur (Gazi, 2011). Bu kararnamede Atina’daki arkeoloji müzelerin amacı ve işlevi “arkeolojinin öğretimi ve öğrenimi, arkeolojik bilginin ve güzel sanatlara karşı sempati duyan bir neslin genel gelişimi” olarak tanımlanmıştır (Voutsaki & Cartledge, 2017). Buradan da anlaşılabilirliği üzere, müzenin işlevleri arasında eğitimin yasal bir metnin içinde yer alması müze eğitimi konusunun somutlaştırılması adına önemli bir adımdır. 19. yüzyılın sonlarından itibaren müze alanlarının eğitsel değerinden bahsedilmiştir. Yeni yüzyılın başı hem eğitimciler hem arkeologlar hem de turist rehberleri tarafından yapılan, özellikle tarih eğitimi amaçlı küçük çapta da olsa saha uygulamalarının görülmeye başladığı bir dönemdir. Bunun en önemli işareti, müze eğitimi ve müzede öğrenme konularının ilk defa akademik bir tartışma konusu olarak 1905’te Birinci Uluslararası Arkeoloji Kongresinde ele alınmasıdır (Trouli, 2020).

Müze Eğitime Estetik Yaklaşım (1900 – 1978)

Farklı ülkelerden temsilcilerin ve Atina’da bulunan arkeoloji araştırma ekiplerinin de katıldığı Uluslararası Arkeoloji Kongresini düzenleyen Atina Arkeoloji Cemiyeti ve Atina Üniversitesi, çalışma gruplarından birini arkeolojinin nasıl öğretilmesi gerektiği sorusuna ayırmıştı. Kongrede, arkeoloji eğitiminin pratik uygulamalarının yanı sıra, müze nesnelere dair farkındalık geliştirme ve onları eğitimde kullanmaları için eğitimcinin eğitimi, güzel sanatlar, ekonomi, güzel yazı yazma eğitimleri için kullanılabilirliği gibi fikirlerin ortaya atıldığı görülmektedir (Trouli, 2015). Hatta bu eğitimler için gerekli görsel araçların nitelikleri, özellikle arkeoloji eğitimi için gereken yaş aralığı türünden daha özel konular da gündeme getirilmiştir. Amerika, İrlanda, Almanya, Fransa gibi ülkelerden katılan uzmanlar tarafından hem teorik hem de sınıf ve müze içi pratiklere yönelik sunumlar yapılmıştır (Congrès international d’archéologie, 1905). Öte yandan, dikkati çeken önemli bir nokta da sunum yapan uzmanların ve eğitimcilerin yeni neslin estetik zevklerinin gelişimi için de müze nesnelere ve ortamlarının kullanılması gerektiğini savunmalarıdır. Macar Profesör Jean Csengeri’nin “Panathin” adında bir Atina dergisinde Yunan dilinde makale olarak yayınlanan çalışmasında dile getirdiği “eğitimde resim ve heykel bilgisinin yaratıcılığı canlandıracağı, bunun için de somut görsellerin vazgeçilmez olduğu” (Csengeri, 1905) görüşü kongrenin Yunan müze eğitimi alanına sunduğu önemli bir gelişmedir. Böylece, ulusal değerleri temsil ettiği su götürmez bir gerçek olarak kabul edilen ve ulusal tarihin öğretiminde önem taşıyan arkeolojik öğeler ve müze nesnelere, resim, heykel, folklorik eşyalar da eklenerek müze eğitimi kavramı malzeme olarak yavaş yavaş genişlemeye başlamıştır (Gazi, 2011). Yunanistan’ın müzecilik tarihini ülkenin siyasi tarihinden ayrı düşünmek mümkün olmayacağından, 1905 sonrası yaşanan önemli politik gelişmelerin, ekonomik bunalımlar, diktatörlük rejimi, İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan iç savaş gibi olayların hem arkeolojinin hem de müze eğitiminin gelişimini sekteye uğrattığı görülmektedir (Mouliou, 2008). 1950’li yıllarda İkinci Dünya Savaşı ve Yunanistan’da yarattığı yıkım, Amerika Birleşik Devletleri tarafından uygulanan Marshall Planının ülkeye sunduğu mali yardımla onarılmaya çalışılmıştır (Gallant, 2002). Müzelerin de yeniden etkin hale gelmesinde bu yardımın payı olmuştur. Müzeleri yeniden açmak, anıtların tadilatı ve turizm altyapısını yeniden oluşturmak için 6 milyon dolar ayrılmıştır (Pyatt, 2017). 1946’da kurulan UNESCO ve hemen iki yıl sonra kurulan ICOM iş birliğiyle bir “Müzeler Seferberliği” başlatılmıştır. 1951’de başlayan bu kampanya, farklı ülkelerde odağı müzecilik ve müze eğitimi olan bir dizi uluslararası konferansı da içermektedir (ICOM, 2017). 1952’de bu kampanya içerisindeki ilk seminer Brooklyn, New York’ta “müze eğitimi çalışmaları” odağıyla gerçekleştirilmiştir. Bu uluslararası konferansa katılmayan Yunanistan, daha sonra seminerin Atina’da gerçekleşmesi için UNESCO’ya çağrıda bulunmuş ve olumlu yanıt almıştır. Böylece Eylül-Ekim 1954 tarihlerinde bir ay kadar süren “Müzelerin Eğitimdeki Rolü” temalı bir çalıştay düzenlenmiştir (Trouli, 2015). Çalıştay raporunda Atina’daki toplantının Brooklyn’dekenden içerik açısından farklı olduğu belirtilmiştir. Bunun temel nedeni ise, Brooklyn’de katılımcı olan müze bilimcilerin ve müze eğitimi uzmanlarının var olan uygulamaları değerlendirmesinin ve bu uygulamaları iyileştirme amacıyla neler yapılabileceğinin gündem olmasıdır. Atina’da, müze alanlarıyla okul çağındaki çocukların

eğitsel amaçlı buluşturulmasına rağmen müzelerle atfedilen eğitsel rolün müzelerde ya da eğitim programlarında resmi olarak görünür olmadığı vurgulanmıştır (McCann Morley, 1955). Çeşitli müze ve ören yeri gezilerinin de yapıldığı bir aylık çalıştay sürecinde oluşturulan grupların yaptığı tartışmalardan elde edilen değerlendirmeler şöyle özetlenebilir:

- Yunanistan’da ağırlıklı olarak arkeoloji müzelerinin varlığı ve bu müzelerin eğitimde rolü tartışılmazdır. Ancak uygulanan kronolojik sergileme metodunun nitelikli bir müze eğitimine alan bırakmadığı saptanmıştır. Müze sergileri müze içerisinde eğitim etkinliklerine ya da yetişkin ziyaretçilerin bireysel bilgi edinimine katkıda bulunacak şekilde tasarlanmalıdır.

- Okullar tarafından yapılan müze ve arkeolojik alan gezileri, eğitim programı uygulayıcısı olarak öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olmamaları ve müzelerde müze eğitimi uzmanlarının olmaması nedeniyle işlevsel değildir. Müze eğitimi etkinliklerinin ulusal eğitim programlarına dâhil edilmesi ve müzelerde uzman personelin ve öğretmenlere yardımcı eğitim materyallerinin sağlanacağı bir müze – okul iş birliği kurulmalıdır.

- Müzelerin basın-yayın, radyo ve televizyon yoluyla duvarlarının dışına çıkması gerekmektedir. Bunun için müze galerilerinde açıklayıcı görsellerin ve broşürlerin kullanımına, toplumun farklı kesimlerinin müzelerle yakınlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (McCann Morley, 1955).

“Müzelerin Eğitimdeki Rolü” başlıklı uluslararası çalıştayın etkisi 1960’lı yıllara kadar sürmüştür. Müze ve eğitim ilişkisi ile müzenin toplumdaki rolü gerek akademik yazılarda gerekse günlük gazetelerde yayınlanan köşe yazıları ve makalelerde eğitimciler, arkeologlar ve müze uzmanları tarafından tartışılan konulardır. Çalıştayın önerilerine uyularak müzeye ve işlevlerine dair yeni tanımlar yapılmıştır. Bu sayede müze bilimi 1960’lardan itibaren bir bilim dalı olarak Yunanistan’da bilinir hale gelmiştir (Trouli, 2012). 1957’de kurulan “Benaki Müzesi Dostları Birliği” (Σωματείο Φίλοι του Μουσείου Μπενάκη) çocuk ve gençlerin müzeye olan ilgilerini canlandırmak için, 1960 yılında ilköğretim ve lise öğrencileri arasında bir kompozisyon yarışması açmıştır. 1960’larda müzelerin halka açılması için çeşitli çalışmalar yapılırken, gündeme gelen eğitim reformu konusunda tartışmalar sürmüştür. 1964’te Başbakan Yorgos Papandreu hükümetinin Eğitim Bakanlığı Genel Sekreteri olan Evangelos Papanoutsos ve Eğitim Enstitüsü iş birliğiyle taslak olarak sunulan eğitim reformu yasası, eğitimin tüm kademelerinde ücretsiz olmasını sağlayacak maddeler içermektedir (Varmazis & Giannou, 2022). Bu yasa taslağını “müze eğitiminin milli eğitimin bir parçası olması gerektiğini, böylelikle milli bilinci yeni ve ahlaklı nesillere aşılamanın mümkün olduğunu” söyleyerek savunan enstitü uzmanları vardır (Giotopoulou – Sisilianou, 1965). Ancak yasanın çocukların milli bilincini zedeleyici olduğunu savunan kiliseden ve muhafazakârlardan önemli bir kesim vardır ve yasa tasarısı reddedilmiştir (Mpratis, 2021). 1960’larda süregelen müzenin eğitsel işlevlerine dair tartışmalar ise, halen Antik Yunan uygarlığının Yunan milletine ait olduğu ve özellikle tarih ve milli değerler eğitiminde kullanılması gerektiği üzerinedir. Okul gruplarına yönelik atölye çalışmalarının az da olsa sürdüğü 1970’li yılların sonunda müze pedagojisi kavramı henüz ortaya çıkmaktadır (Trouli, 2012; 2020).

Müze Eğitiminde Eğitsel Odaklanma (1978 -)

1978 yılının başlarında Benaki Müzesi bünyesinde ilk düzenli müze eğitimi etkinlikleri başlatılmıştır. Müze eğitim biriminin amacı, özellikle 7-12 yaş arası çocuklara yönelik tasarlanan eğitim programlarını, okul gruplarının müze ziyaretlerinde kullanıma açmaktır (Benaki Museum, 2019). Böylece ilk kez bir müze, kendi bünyesinde yalnızca müze eğitimine odaklanan bir birim oluşturmuştur. Bu bölümün kurucusu olan arkeolog Aimilia Geroulanou, 1985’te müze eğitimi kavramını değerlendirdiği bir makale yazmıştır. Bu makalede, müzede yapılacak eğitim etkinliklerinin neden gerekli olduğuna ve diğer ülkelerdeki müze eğitimi uygulamalarına değinen 1979 yılının Birleşmiş Milletler tarafından “Dünya Çocuk Yılı” olarak ilan edilmesinin de müzenin eğitim programlarını kalıcı hale getirmesinde etkisi olmuştur. Bu makalede aynı zamanda Yunanistan Millî Eğitim Bakanlığına müze eğitim programlarını yaygınlaştırmak amacıyla müze ve öğretmenlerle iş birliği yapması için çağrıda bulunulmuştur (Geroulanou, 1985). Benaki Müzesinin müzede eğitim etkinliklerini 1979’da Nafplio’daki “Mora Halkbilim Vakfı” [Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα], 1981 yılında “Yunan Halk Sanatları Müzesi” [Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης] olmak üzere önde gelen birçok müze izlemiştir (Dimou, 2009). 1985’te Kültür Bakanı Melina Mercouri’nin önerisiyle Avrupa genelinde kentlerin Avrupa kültürüne katkılarını sergilemek amacıyla başlatılan “Avrupa Kültür Başkenti” girişiminin ilk kenti Atina olmuştur (European Commission, 2010). Yıl boyunca düzenlenen kültürel etkinliklerden biri, “Yazının Doğuşu” [Η Γέννηση της Γραφής.] adında eğitsel müze sergisidir. Serginin ziyaretçi sayısı ve gördüğü ilgi üzerine bu tür çalışmaların yaygınlaştırılması adına Kültür Bakanlığına bağlı bir “Eğitim Programları Merkezi” kurulmuştur. Bu

merkezin amaçları, müzelerle iş birliği içinde eğitsel amaçlı sergiler oluşturmak, müze eğitimi programlarını kurumsal düzeye getirmek ve müze eğitimi alanında öğretmen ve arkeologlara müze pedagojisi konulu eğitimler vermektir (Trouli, 2020). 1987, müze eğitimi konusunda peş peşe çok önemli atılımların gerçekleştiği bir yıl olmuştur. Ülkenin ilk çocuk müzesi Atina’da açılmış ve açılır açılmaz eğitim programlarına başlamıştır (Paidiko Mouseio, 2022). Ardından önce Selanik Aristotle Üniversitesinde (Nikonanou & Nakou, 2015), daha sonra Atina Üniversitesinde müze eğitimi içerikli lisans dersleri ve üniversite öğrencilerine yönelik seminerler düzenlenmiştir (Trouli, 2012). Böylece ilk kez müze pedagojisi konusu yükseköğretim düzeyinde eğitime dâhil edilmiştir. Aynı yıl kutlanan “Dünya Müze Günü”nün teması “Müzedeki Eğitsel ve Kültürel Etkinlikler” dir. Mayıs ayı boyunca özellikle Atina’daki müzelerde ve ören yerlerinde bir dizi müze eğitimi etkinliği gerçekleştirilmiştir (ICOM Greece, 1987). ICOM Yunanistan Komitesi, Uluslararası Müze Günü etkinliklerinin gördüğü ilgi nedeniyle, bünyesindeki CECA (Eğitsel ve Kültürel Eylem Komitesi) ve Kültür ile Eğitim Bakanlıkları iş birliğiyle 1988’de Nafplio’dan başlamak üzere ikişer yıl arayla farklı şehirlerde “Müze-Okul” [Μουσείο-Σχολείο] adını taşıyan ve müzelerin öncülük ettiği seminerler dizisini başlatmıştır (ICOM Greece, 2022). 2002’ye kadar süren bu seminerlerde, ülkedeki müzelerin eğitim potansiyelini araştırıp ortaya koymak amacıyla katılımcılar müze eğitimi konusunda görüş ve deneyim alışverişinde bulunmuş, aynı zamanda eğitimciler de müze pedagojisi alanında güncel bilgilendirmeler sunmuştur (Nikonanou & Nakou, 2015). 1994’te Yanya’da yapılan dördüncü ulusal “Müze-Okul” seminerinde çocuklara kitap ve kütüphane sevgisi kazandırma konusu ele alınmıştır (Moraitou, 2003). 1991’de altı Atina müzesinin 17 takım bavulla başlattığı Müze Bavulu çalışması, ülkenin merkezden uzak noktalarına müzeleri götürmeyi amaçlamasıyla Ta Nea gibi ulusal gazetelerde yer almıştır. Stella Hrisoulaki ve Evi Pini’nin belirttiğine göre 1993’te ise farklı kurumların desteğiyle “Kivotos” [Κίβωτος] adlı müze otobüsleri, ilköğretim ve lise öğrencilerine yönelik eğitim programları ve materyallerle ülkeyi gezmeye başlamıştır (Akt. Trouli, 2012). Bugün aynı isimle bir müze otobüsü uygulaması halen devam etmektedir (<https://www.kivotosevents.gr>).

1995’te “Melina: Eğitim ve Kültür” [Μελίνα – Εκπαίδευση και Πολιτισμός] adlı kapsamlı bir eğitim programı başlatıldı. Programın başat üç amacı vardır:

(a) eğitimin kültürel boyutunu ön plana çıkarmak ve günlük okul eylemlerini sanat ve kültürle hareketlendirmek,

(b) eğitimin kültürel ve sanatsal bağlarına odaklanarak eğitimdeki estetik algıyı yükseltmek,

(c) kültürel miras konusunda öğrencilerin farkındalığını yükseltecek bir kültürel strateji geliştirmek ve çocuklara sanatsal ifadenin çağdaş biçimlerini tanıtmak (Papanikolaou, 2016).

Programa Yunanistan’dan 92, Güney Kıbrıs Rum Yönetiminden ise iki olmak üzere toplam 94 okul katılmıştır. Öğrencilere ve öğretmenlere odaklanmış 26 farklı eğitim programı ve materyaller geliştirilmiştir. Projeye 1996’da yürürlüğe giren ve yurtdışındaki Yunan nüfusuyla ülke içinde farklı milliyetlere mensup vatandaşların kültürlerarası eğitim hakkını koruyan yasa uyarınca toplumun farklı etnik gruplarından çocuklara göre özelleştirilmiş programlar da eklenmiştir (Vergidis & Tourkaki, 2005; (Theodoridou, 2020). Programın eğitim ve kültür alanında yarattığı harekete müzeler kayıtsız kalmamış hem başkentte hem de diğer büyük illerde Melina Eğitim Programını desteklerken kendi koleksiyonlarını da ön plana çıkaracak yeni etkinlikleri okul gruplarıyla buluşturmışlardır (Papanikolaou, 2016). 1990’lı yıllara gelindiğinde Melina Eğitim Programı ile müze eğitiminin Yunanistan milli eğitim programları içinde artık yerleşik hale geldiği görülebilir. 2002’de pilot uygulamadan genelleştirilmiş uygulamaya geçen Melina Eğitim Programı genel olarak başarılı görülse de programa ilişkin eleştirilerden en önemlisi, programın kanıksanıp okulların eğitim programlarının yoğunluğu, zaman azlığı, öğretmenliğin yeterince iş birliği yapmaması ve okullardaki alanların yeterli gelmemesi nedeniyle artık göz ardı edildiğidir (Vergidis & Tourkaki, 2005). Papanikolaou’ya göre ise, bu programdan sonra müzelerin eğitim etkinlikleri artmış ve müzelerde yeni eğitim birimleri kurularak müze-okul ilişkisi hiç olmadığı kadar güçlü hale gelmiştir (2016).

2000’li yıllar müze eğitiminin hem Kültür Bakanlığı bünyesindeki eğitim birimlerinde yeni yasalarla daha da kurumsallaştığı, hem de yükseköğretimde, özellikle eğitimle ilgili fakülte ve bölümlerde kendine geniş yer bulduğu bir dönemdir. Doksanlı yıllarda Selanik, Patra, Yanya ve Teselya Üniversitelerinde pedagoji ve okul öncesi eğitimi bölümlerinde açılan müzecilik ve müze pedagojisi ile ilgili derslerin yanı sıra, sertifika programları da açılmıştır.

1998’de Teselya Üniversitesi iş birliğiyle açılan Müze Pedagojisi Eğitimi Programını tamamlayan müze eğitimcileri, 2004’te Yunan Müze Pedagogları Birliği’ni kurmuştur. Ne var ki bu program 2005’te maddi kısıtlamalar nedeniyle kapanmıştır (Trouli, 2012). Çeşitli Avrupa Birliği projeleri ile süregelen müze eğitimi çalışmaları, 2009’dan itibaren zorlu ekonomik koşullar nedeniyle sekteye uğrasa da, yeni müzelerin açılması ile 2010’dan itibaren yeniden canlanmıştır (Gazi, 2017).

Yunanistan’da ekonomik kriz sonrası müzelerin bağlamını değiştiren olguları da değerlendirmek gerekir. 2015’ten itibaren, uluslararası iş birliklerinin de kazandırdığı deneyimle, müzelerin daha katılımcı ve kapsayıcı bir anlayışı benimsediği görülmektedir. Ortadoğu’dan gelen sığınmacı ve göçmenleri kültürlerarası diyalog kurma ve topluma dâhil etme amacıyla düzenlenen müze eğitimi programları bulunmaktadır. Üstelik müzelerdeki bu değişim, eğitimi programlarının okul çağı çocuklarına yoğunlaşan odağını yetişkin eğitimine doğru da geliştirmiştir. Uygulamalarla ilgili birkaç örnek vermek gerekirse, 2016’da Selanik Arkeoloji Müzesi, Yunanların Trakya’dan Selanik’e göç hikâyelerinden birini temel alarak arkeolojik bir sergi düzenlemiştir. Böylece, sığınmacılarla ülke halkını bir noktada buluşturan göç temasını iki tarafın da diyaloga girerek anlamaları için bir adım atılmıştır (Theodoridou, 2020). Yine 2016 sonunda ICOM ve Kültür Bakanlığı tarafından “Sığınmacılar ve Müze Eğitimi” konulu bir buluşma düzenlenmiş, ortak kültürel mirastan hareketle kültürlerarası diyalogun müzeler ve müze eğitim programları aracılığıyla nasıl geliştirilebileceğine dair tartışmalar yapılmıştır (Yunan Kültür ve Spor Bakanlığı, 2016). Dil eğitimi için de müzelerin kullanıldığı bu dönemde görülmektedir. 1987’de Atina’da kurulan Çocuk Müzesi 2014-2021 yılları arasında, uluslararası kuruluşların da desteğiyle 5 - 15 yaş aralığında göçmen ve sığınmacı çocuklara yönelik “Müzedeki Yunanca Öğreniyorum” [Μαθαίνω ελληνικά ...στο μουσείο] programını başlatmıştır (hcm.gr, 2022). 2020 yılının başından itibaren tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi, Yunanistan’da da müzeleri zorlasa da değişimlerine neden olan bir olgudur. Müzelerin uzun süre kapalı kalması ya da sınırlı bir zaman diliminde az sayıda ziyaretçi kabul etmek zorunda olması müzeleri alternatif arayışlara yöneltmiştir. Ne var ki, Yunanistan’da bulunan 272 müzeden sadece 10’u internet üzerinden etkin olabilecek altyapıya sahiptir. Bu durumda birçok müze, insanlara ulaşabilecekleri en kolay yol olan internet üzerinde görünür olmadıklarını fark edip bilişim teknolojilerine yatırım yapmaya, ardından sergi ve eğitim programlarını hedef kitleye uygun biçimlerde sunmaya başlamıştır (Sykka, 2020).

Sonuç

Yunanistan’da müzeciliğin tarihsel gelişimi, ülkenin tarihi çizgisiyle yakın ilişki içerisindedir. Savaş ve darbeler gibi politik ve toplumsal olaylardan olumsuz etkilenen Yunanistan müzeciliği, ülkeler arası politik ve kültürel iş birliklerinden hem akademik hem de toplumsal anlamda yarar görmüştür. Yunanistan’da müzecilik konusunun betimlemesine bakıldığında, ülkenin kendi bünyesindeki müzeleriyle akademik kurumları arasındaki iş birliğini güçlendirmesi, yaşanacak yeni bir küresel/ ekonomik kriz olasılığında ülke müzeciliğinin en az zararlı ayrılmasını sağlayabilecektir. Yunanistan’da müzelerin eğitim amacıyla kullanımı, günümüzün müze eğitimi anlayışıyla birebir uyumuna da eskiye dayanmaktadır. Yıllara göre müze eğitimine bakış farklı olay ve görüşlerle şekillense de Yunanistan’ın müzeleri ve buralarda yapılan eğitimsel etkinlikleri bir tür kültür ve vatandaşlık politikası olarak kullanıldığı görülmektedir. Yunanistan’da müze eğitiminin gelişimi de müzeciliğin yaşadığı olumlu gelişmelerden beslenmiştir. Ülkenin müzecilik anlayışında kültürel miras ve eğitim yolu ile ulusal kimlik bilincini özellikle yeni nesilde geliştirmek fikri var olmuştur. Bu nedenle müze eğitimi çalışmalarının hedef kitleleri yetişkinlerden çok çocuklar olmuştur. Müzelerin eğitim amaçlı kullanılması, 1970’li yılların sonuna dek temelinde “yeni nesillere ulusal kimlik bilincini aktarma” hedefiyle sürdürülen kısıtlı etkinliklerle denenmiştir. Her ne kadar uluslararası müzecilik buluşmaları türünde etkinliklerin ve alandaki akademik çalışmaların 1900’lerden itibaren sürdüğü görülse de 21. yüzyıla yakın zamanlarda çağdaş anlamda bir müze-okul ilişkisinin geliştiğinden bahsedilebilir. Müzeleri eğitim amacıyla daha görünür kıla çabaları da ülkenin yaşadığı politik ve ekonomik zorluklar nedeniyle son yüzyılda yavaş seyretmiştir. Buna rağmen uzun yıllar boyunca önemle sürdürülen akademik toplantılar ve uluslararası iş birlikleri sayesinde yüzyılın sonlarına doğru ülkedeki ulusal eğitim ve kültür programlarının tamamen dönüşmesine ve kültür ile sanat odaklı bir nitelik kazanmasına aracı olmuştur. Bu dönüşüm, müzeleri de eğitimsel anlamda zenginleştirerek koleksiyonlarını öne çıkarmalarına ve ziyaretçilerini artırmaya yardımcı olmuştur. Buna ek olarak 2000’lerden itibaren müze eğitimi yönelik hem akademik hem de uygulamalı çalışmalar artarak sürmektedir. Ne var ki Yunanistan’da müze eğitimi çalışmaları, genellikle okul çağı çocuklarına yönelik gelişmiş, üniversite seviyesindeki eğitimde de aynı odak gözetilmiştir. Müzelerde yetişkin eğitime dair etkinliklere dair bir ilerleme görülmemektedir. Bu durumun en önemli istisnası ise, Yunanistan’ın 2015 yılından itibaren karşıladığı göç dalgasıyla sığınmacı ve göçmenleri topluma

katmak için müzeleri kullanmayı seçmesidir. Böylece müzeler daha kapsayıcı, halka daha açık olmuştur. Yunanistan, müze eğitimi düşüncesini uyguladığı eğitim politikaları nedeniyle bir “ulusal kültür ve vatandaşlık” politikası olarak kullanmaktadır. Bu anlamda ICOM tarafından yenilenen müze tanımında yer aldığı üzere, çağdaş müze anlayışındaki çok kültürlü ve katılımcı toplum kavramına erişip erişmediği tartışmaya açıktır. Ülkede yaygın olan müze eğitimi anlayışının ulusaldan evrensele doğru gelişiminin sağlanması için uluslararası iş birliklerine daha sık başvurması gerekmektedir. Müze eğitimi kavramının daha kapsayıcı olması, müzelere toplumun farklı kesimlerinin de katılımının kalıcı olarak sağlanması, müzelerin küresel sağlık krizi gibi durumlarda erişilebilirliğini mümkün kılması için çalışmalar yapması önerilebilir.

Kaynaklar

- Atina Nüvizmatik Müzesi. (2022, Mart 6). The History of Museum. (İngilizce) <https://www.nummus.gr/ιστορία-του-μουσείου/>
- Benaki Müzesi. (2019). Müze Broşürü. (İngilizce). Erişim tarihi: <https://www.benaki.org/images/publications/pdf/Benaki-Museum-2019.pdf>
- Berg, I. (2016). Kalaureia 1894: A Cultural History of the First Swedish Excavation in Greece. Stockholm University Press. Erişim bağlantısı: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:950719/FULLTEXT01.pdf>
- Clogg, R. (1997). Modern Yunanistan Tarihi. İletişim Yayınları.
- Congrès international d’archéologie (1905). Comptes rendus du Congrès international d’archéologie (1re session), 1905. Athens: Athènes Imprimerie “Hestia”. (İngilizce/Fransızca/Yunanca) Erişim bağlantısı: <https://ia800304.us.archive.org/10/items/comptesrendusdu06unkngoog/comptesrendusdu06unkngoog.pdf>
- Csengeri, J. (1905). Ortaöğretimde Arkeoloji ve Sanat Eğitimi. [Η διδασκαλία της Αρχαιολογίας και της τέχνης εις τα σχολεία της Μέσης Εκπαιδευσεως.] (Yunanca). Παναθηναία (Panathinaia) Dergisi 109, 15 Απριλίου, s. 16-17. Erişim bağlantısı: https://www.lit.auth.gr/panathinaia/panathin_issue109_15APR1905.pdf
- Çokona, A. (2014). Çağdaş Yunan Edebiyatı Antolojisi. Heyamola Yayınları.
- Delta, P. (1991). O Trelantonis (Deli Antonis). [Ο τρελαντώνης.] (Yunanca) Ypsilon Yayınları.
- Demirci, K. (2007). Ortodoksluk. TDV İslam Ansiklopedisi içinde, sf 409-414. <https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/33/C33010971.pdf>
- Dimou, P. (2009) Yunan Halkbilim ve Etnografya Müzelerinin Kimliği ve Eğitim Politikaları: İki Araştırma Örneği-Makedonya Trakya Halkbilim ve Etnografya Müzesi ile Milos Pilio Yerel Müzesi. [Εκπαιδευτική Πολιτική και Ταυτότητα Ελληνικών Λαογραφικών Εθνογραφικών Μουσείων. Δυο μελετες-περίπτωσης: Λαογραφικό Εθνογραφικό Μουσείο Μακεδονίας Θράκης και Δημοτικό Τοπικό Μουσείο Μηλεών Πηλίου] (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Teselya Üniversitesi. Erişim bağlantısı: <https://core.ac.uk/download/pdf/132802117.pdf>
- ELSTAT (Yunan İstatistik Kutumu). (2022). Müze ve Ören Yerleri İstatistikleri. Erişim bağlantısı: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SCI21/>
- European Commission. (2010). “What are the European Capitals of Culture?”. Erişim Bağlantısı: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_10_93
- Gallant, T. (2001). Modern Greece. Arnold & Oxford University Press.
- Gazi, A. (1993). Archaeological Museums in Greece (1829-1909): The Display of Archaeology. PhD Thesis. University of Leicester. Erişim bağlantısı: <https://hdl.handle.net/2381/10203>
- Gazi, A. (1999). Mousa’lardan Müzelere. Yüzyıllar Boyunca Bir Kurumun Tarihi. [Από τις Μούσες στο Μουσείο. Η ιστορία ενός θεσμού δια μέσου των αιώνων.] (Yunanca), Arkeoloji ve Sanat Dergisi. [Αρχαιολογία και Τέχνες]. 70. 39-46.
- Gazi, A. (2011). National Museums in Greece: History, Ideology, Narratives. In P. Aronsson and G. Elgenius (eds.), Building National Museums in Europe 1750-2010: Conference proceedings from EuNaMus, European National Museums: Identity Politics, the Uses of the Past and the European Citizen, Bologna, 28-30 April 2011, pp. 363-399. Linköping: Linköping University Electronic Press. Erişim bağlantısı: <http://www.ep.liu.se/ecp/064/016/ecp64016.pdf>
- Gazi, A. (2017). Greek Museums in Times of Crisis. Dimitris Tziouvas (Ed.), Greece in Crisis: The Cultural Politics of Austerity. (pp.158 – 179) London: Bloomsbury.
- Georgakarakou M. & Koutsogiannis, T. Antik Eserler ve Yunan Devrimi. [Δι’ αὐτὰ πολεμήσαμεν... Αρχαιότητες και Ελληνική Επανάσταση] (Yunanca). Arkeolojik Kaynaklar Bürosu Yayınları.

- Geroulanou, A. (1985). Benaki Müzesinde Eğitim Programları. [Εκπαιδευτικά προγράμματα στο Μουσείο Μπενάκη] *Arkeoloji ve Sanatlar [Αρχαιολογία και Τέχνες] Dergisi*. s. 22-26, Erişim bağlantısı: <http://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/16-4.pdf>
- Giannoudaki, A. (2009). Milli Galeri ve Aleksandrio Soutzou Müzesi, Evripidis Koutlidis Vakfı: Modern Yunan Heykel Sanatı Koleksiyonu ve Tarihi. [Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου, Ίδρυμα Ευριπίδη Κουτλίδη: η συλλογή νεοελληνικής γλυπτικής και η ιστορία της 1900-2006]. Erişim bağlantısı: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/28421?lang=el#page/88/mode/1up>
- Giotopoulou – Sisilianou, E. (1965). *Ortaöğretimde Tarih Eğitimi [Η διδασκαλία της ιστορίας στη μέση εκπαίδευση]*. Atina: Sp. Fotiadis Basımevi.
- Hooper-Greenhill, E. (2007). *Museums and education: Purpose, pedagogy, performance*. UK. Routledge.
- Houliia Kapeloni, S. (2018) *Antik Yunan Uygarlığı Kalıntıları ve İkinci Dünya Savaşı: Arayışlar, yeniden yapılanma ve belirsizlikler. [Ελληνικές Αρχαιότητες και Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: αναζητήσεις, επαναπατρισμοί και αβεβαιότητες. (Yunanca). Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selanik Aristotle Üniversitesi. Erişim bağlantısı: <https://www.archaiologia.gr/blog/publishig/ελληνικες-αρχαιότητες-και-β-παγκόσμι/>*
- ICOM Greece (1987) *Uluslararası Müze Günü Broşürü [Διέθνης Ημέρα Μουσείων]*. Erişim bağlantısı: https://icom-greece.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/38/2018/12/Int-Mus-Day_87-.pdf
- ICOM. (2017) *How to prepare for international museum day*. Erişim bağlantısı: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/imd/2018/IMD2018_museums_kit_ENG.pdf
- ICOM Greece (2021). *1821-2021: Yunan Devriminin İkiyüzüncü Yılı [1821-2021: 200 χρόνια από την ελληνική επανάσταση]*. Erişim bağlantısı: <https://icom-greece.mini.icom.museum/1821-2021-200-χρόνια-από-την-ελληνική-επανάσταση/>
- Karadeniz, C. (2018). *Müze, Kültür, Toplum*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Karadeniz, C. & Baloş. P. (2019). *Okul Müzesi: Eğitim ve Okul Tarihine Etkileşimli Öğrenme Temelli bir Yaklaşım, Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi 1: 153–173*.
- Kokkou, A. (1977). *Yunanistan’da Antik Eserlerin Korunması ve İlk Müzeler. [Η μέριμνα για τις αρχαιότητες στην Ελλάδα και τα πρώτα μουσεία]*. (Yunanca). Atina: Ermis Yayınları
- Maderbacher, W. (2020) “*Museum Education and Learning: The Forgotten Professions?*” Article, ICOM VOICES. Erişim bağlantısı: <https://icom.museum/en/news/museum-education-and-learning-the-forgotten-professions/>
- McCann Morley, L. G. (1954). *United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, International Seminar on the role of Museums in Education, Athens 1954. Report*. Paris: UNESCO. Erişim bağlantısı: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127310?posInSet=7&queryId=N-EXPLORE-29e5558d-856a-4d54-ae7f-b6c30e1948b8>
- Modern Yunanca Sözlük. [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής] (2022). Erişim bağlantısı: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=μουσείο&dq=
- Moraitou, S. (2003) *Yunanistan’da Müze Pedagojisi: Kuruluşu ve Yapılandırılması. [Η Μουσείοπαιδαγωγική Στην Ελλάδα: Κατάρτιση Και Επιμόρφωση] (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Teselya Üniversitesi. Erişim bağlantısı: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/3114/P0003114.pdf?sequence=1&isAllowed=y>*
- Mouliou M. (2008). *Museum Representations of the Classical Past in Post-War Greece. A Critical Analysis*. In D. Damaskos and D. Plantzos (Eds.), *A Singular Antiquity: Archaeology and Hellenic Identity in Twentieth Century Greece* (p. 83-109). Athens: Museum Benaki [3rd Supplement]. Erişim bağlantısı: https://www.academia.edu/584032/Mouliou_M_2008_Museum_representations_of_the_classical_past_in_post_war_greece_a_critical_analysis_in_D_Damaskos_and_D_Plantzos_eds_2008_A_Singular_Antiquity_Archaeology_and_Hellenic_identity_in_twentieth_century_greece_Mouseio_Benaki_3rd_Supplement_83_109_Athens?source=swp_share
- Mpratis, D.. (2021). *Eğitimde Gerçek bir Reform: Papandreu-Papanoutsos 1964. [Μια πραγματική μεταρρύθμιση στην Παιδεία: Παπανδρέου-Παπανούτσος 1964] (Yunanca). Erişim bağlantısı: https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/347476_mia-pragmatiki-metarrythmisi-stin-paideia-papandreoy-papanoytsos-1964*
- Nikonanou, N. & Nakou, I. (Mayıs 2015). *Öğrenme, eğlenme ve ilham yeri olarak müze. [Το μουσείο ως χώρος μάθησης, ψυχαγωγίας και έμπνευσης.] (Yunanca). MuseumEdu Çevrimiçi Dergisi, 1. Sayı. Müze Eğitimi ve Araştırmaları Laboratuvarı, Teselya Üniversitesi. Erişim bağlantısı: [http://museumedulab.ece.uth.gr/main/sites/default/files/E%201.%20MUSEUMS%20AS%20PLACES%20FOR%20LEARNING,%20ENJOYMENT%20&%20INSPIRATION%20\(gr\),%20N.%20Nikonanou%20&%20I.%20Nakou%20pdf..pdf](http://museumedulab.ece.uth.gr/main/sites/default/files/E%201.%20MUSEUMS%20AS%20PLACES%20FOR%20LEARNING,%20ENJOYMENT%20&%20INSPIRATION%20(gr),%20N.%20Nikonanou%20&%20I.%20Nakou%20pdf..pdf)*
- Paidiko Mouseio (2022). *“1987’den bugüne dönüm noktaları” [Σταθμοί από το 1987 ως σήμερα] (Yunanca), Erişim bağlantısı: <https://www.hcm.gr/30years/>*

- Papanikolaou, P. M. (2016). Homage To Melina’s Programme “Education And Culture”: From The Educational Programmes Of Greek Museums To Art Competitions in Schools. *International Journal of Education and Social Science*. Vol. 3 No. 5; May 2016. Erişim bağlantısı: <http://www.ijessnet.com/uploads/volumes/1598722407.pdf>
- Pyatt, G. (2017). Marshall Plan 70th Anniversary Discussion with Mr. Kyriakos Mitsotakis. R. Karamanlis Institute. Erişim bağlantısı: <https://gr.usembassy.gov/karamanlis-institute-marshall-plan-70th-anniversary-discussion-mr-kyriakos-mitsotakis/>
- Sihani, L. (2017). Müze pedagojisi ve üniversitelerde öğretmen eğitimi. [Μουσειοπαιδαγωγική και πανεπιστημιακή εκπαίδευση δασκάλων και νηπιαγωγών: ιστορικές καταβολές και η σημερινή πραγματικότητα.] Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selanik Aristotle Üniversitesi ve Batı Makedonya.
- Svoronos, N. (1988). Çağdaş Hellen Tarihine Bakış. Belge Yayınları.
- Sykka, G. (2020). Kültürün tapınakları yoğun bakımda. [Στη ΜΕΘ οι ναοί του πολιτισμού] Kathimerini Gazetesi Resmî Sitesi (Yunanca). Erişim bağlantısı: <https://www.kathimerini.gr/culture/561184846/sti-meth-oi-naoi-toy-politismoy/>
- Tavernarakis, I. (2017) “Okul Dışı Eğitim Aracı Olarak Çağdaş Müzeler” [Το Σύγχρονο Μουσείο Ως Μέσο Άτυπης Εκπαίδευσης]. Yayınlanmamış Lisans Mezuniyet Tezi (Yunanca). Batı Yunanistan Teknik Eğitim Kurumu.
- Theodoridou, E. (2020). Müzeler ve Eğitim: Selanik’teki okullarda sığınmacı ve göçmenlerin toplumsal uyumunda müzelerin etkisi araştırması. [Μουσεία και εκπαίδευση. Έρευνα σε σχολεία της Θεσσαλονίκης σχετικά με τη συμβολή των μουσείων στην κοινωνική ένταξη μεταναστών και προσφύγων] Yayınlanmamış Lisans Tezi (Yunanca), Yunanistan Açıköğretim Üniversitesi. Erişim bağlantısı: https://apothesis.eap.gr/bitstream/repo/48081/1/116180_ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ_ΕΥΓΕΝΙΑ.pdf
- Trouli, S. (2006). Kuruluşundan itibaren Yunanistan’da Üniversite Müzeleri: 1837’den 1974’e. [Η περίπτωση των πανεπιστημιακών μουσείων στην Ελλάδα από την ίδρυσή τους το 1837 έως το 1974]. (Yunanca) Patras Üniversitesi 4. Uluslararası Tarih Eğitimi Kongresi, 6-8 Ekim 2006. Erişim bağlantısı: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/trouli.htm>
- Trouli, S. (2012). Archaeological museum and child of school age in Greece: the Historical background and the modern institutional, theoretical and practical reality, through the case study of the educational program Travel and Trade in the Minoan Era of the Archaeological Museum of Rethimno. Yayınlanmamış Doktora Tezi (Yunanca), University of Thessaly.
- Trouli, S. (2015). Insights into the genealogy of museum education in Greece: early compatible views on the importance of museum education expressed at two international meetings in Athens. Colette Dufresne-Tasse, Stephanie Wintzerith (Eds) (2015). *ICOM Education n°26 Special Issue on Research*, 26, 87–206.
- Trouli, S. (2020). Museum education in Greece: histories, ideas and the realities behind the words we use. *ICOM Education 29 Museum Education I Médiation Culturelle – Éducation Muséale I Educaci3n Museal – Mediación Cultural*, 115–133. Erişim bağlantısı: <https://ceca.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/5/2021/01/ICOMEducation29-compressé-avec-compression.pdf>
- Tsarouha, E. (2015) Gelenekselden Çağdaş Arkeoloji Müzesine Geçiş: Milli Arkeoloji Müzesinden Yeni Akropolis Müzesine Müzeciliğin Dönüşümü ve 21. Yüzyıla Bakış Açılıarı. [Η μετάβαση από το παραδοσιακό στο σύγχρονο αρχαιολογικό μουσείο: Από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο στο Νέο Μουσείο Ακρόπολης. Διαχρονική εξέλιξη και προοπτικές του θέματος στον 21ο αιώνα.]. Yayınlanmamış Bitirme Tezi, TEI Batı Yunanistan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. Erişim Bağlantısı: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/handle/123456789/5917>
- Tsilipakou, A. (2016) “Geri Dönüş Yolculuğu”nun Yirminci Yılı. Bizans Kültürü Müzesinin Yirminci Yılı Kitapçığı [Είκοσι χρόνια από το «Ταξίδι της επιστροφής». Είκοσι χρόνια Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Πάπυροι.]. – Papyri Scientific Journal. Sayı 5, 2016 (Yunanca) Erişim bağlantısı: <http://www.academy.edu.gr>
- Tziouvas, D. (2008). ‘Reconfiguring the past: Antiquity and Greekness’, D. Damaskos ve D. Plantzos (eds) *A Singular Antiquity. Archaeology and Hellenic Identity in twentieth-century. Greece*, Athens: Mouseio Benaki.
- UNESCO. (April 2021). *Museums around the world in the face of COVID-19*. Paris: UNESCO. Erişim bağlantısı: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376729_eng.locale=en
- Varmazis N ve T. Giannou. (2022) Η μεταρρύθμιση του 1964 [1964 Eğitim Reformu] Erişim bağlantısı: https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/handbook_interlingual/pop18.html
- Vergidis, D. & Dionysia T. (2005). Eğitim programlarından okullara ne kaldı: Melina Programının Pilot Uygulamasından sonraki durumu. [Από τα εκπαιδευτικά προγράμματα τι μένει στα σχολεία: Η περίπτωση του προγράμματος Μελίνα μετά την πειραματική εφαρμογή του.] (Yunanca) *Επιστημονική Επετηρίδα Αρέθας [Aretha Bilimsel Dergisi]*, 3, 37-58. Erişim bağlantısı: <https://www.edu-sw.upatras.gr/wp->

content/uploads/2019/10/arethas3_037-058.pdf

Voudouri, D. (2008). Greek legislation concerning the international movement of antiquities and its ideological and political dimensions. *Benaki Müzesi Yayınları*. Erişim bağlantısı: <https://pdfs.semanticscholar.org/9818/b3a2d3fe49d52d11000136677ad524421e24.pdf>

Voutsaki Sofia & P. Cartledge, eds. (2017). *Ancient Monuments and Modern Identities. A Critical History of Archaeology in 19th and 20th Century Greece*. Routledge, London and New York.

Yunan Kültür ve Spor Bakanlığı. (16 Aralık 2016) Sığınmacılar için Eğitim Programları. [Εκπαιδευτικά προγράμματα για τους Πρόσφυγες]. Erişim bağlantısı: https://ayla.culture.gr/wpcontent/uploads/2018/07/2016_18i_enimerotiki_synantisi.pdf

Yunan Ulusal Tarih Müzesi. (2022, Mart 6). School Visits and Educational Programs for schoolchildren. <https://www.nhmuseum.gr/en/education/school-visits-and-educational-programs-for-schoolchildren>

MUSEUM STUDIES AND MUSEUM EDUCATION IN GREECE

Nurşah SAK, Ceren GÜNERÖZ

ABSTRACT

Museums are institutions to be considered along with the historical and social developments of the country it belongs to. The museums not only carry and display the cultural heritage of a society, but they also witness its life story intertwined with its cultural heritage. Education is the field where museums’ importance and functions for the society can be clearly seen. As ICOM states the new definition of museum in 2022, a museum is a not-for-profit, permanent institution in the service of society that researches, collects, conserves, interprets and exhibits tangible and intangible heritage. Open to the public, accessible and inclusive, museums foster diversity and sustainability. They operate and ethically, professionally and promote participation by offering experiences for education, enjoyment and communication. Any activity with an educational aim can make museums more inclusive and democratic with its witnessing role. In this study, the case of Greece is analyzed through museology and museum education scopes. The simultaneous development of museology in Greece with the foundations of the country is reviewed. Also, the applications of museum education in the past and today are interpreted. Accordingly, the relationship between museums and the society today in Greece, except the recent social changes such as the immigration and the pandemic, generally has a national viewpoint, therefore it seems to be open to discussion as well as improvement. Consequently, a continuous development of the museology and museum education practices in Greece may be possible with a close liaison of museums and academic institutions.

Keywords: Museology, museum education, Greece, inclusivity